

A joggyakorlat-elemző csoport

ÖSSZEFOGLALÓ VÉLEMÉNYE

**A „HATÁROZATSZERKESZTÉS” TÁRGYKÖRBEN 2014.
ÉVBEN VÉGZETT ELEMZÉS MEGÁLLAPÍTÁSAIRÓL**

A Kúria Elnöke 2014. évben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló CLXI. törvény (Bsz.) 29. § (1) bekezdése alapján „Határozatszerkesztés a büntetőügyekben” tárgykör elemzésére joggyakorlat-elemző csoportot hozott létre.

A csoport vezetésével dr. Belegi József kúriai tanácselnököt bízta meg.

A csoport kúriai bíró tagjaiként

dr. Akác Zoltán

dr. Mészáros Róza

dr. Orosz Árpád kúriai tanácselnököket,

dr. Hörchneré dr. Marosi Ildikó

dr. Magyarfalvi Katalin

Sipőczné dr. Tánczos Rita és

dr. Varga Zoltán kúriai bírókat

jelölte ki.

A csoport vezetőjének javaslatára a Bsz. 29. § (2) bekezdése alapján a csoport elemző munkájában részvételre felkérte:

dr. Solt Pált, a Legfelsőbb Bíróság volt elnökét,

Dr. Cziné Ágnes, a Fővárosi Ítéltábla Büntető Kollégiuma volt kollégiumvezetőjét, alkotmánybíró,

dr. Hilbert Editet, a Budapest Környéki Törvényszék elnökét,

dr. Nagy Gábor Bálintot, a Legfőbb Ügyészség ügyészét,

dr. Csomós Tamást, a Békés Megyei Ügyvédi Kamara elnökét.

dr. Balázs Géza, az Eötvös Lóránt Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara tanszékvezető egyetemi tanárát, és

dr. Zódi Zsoltot, az MTA Jogtudományi Intézet főmunkatársát.

Dr. Cziné Ágnes alkotmánybíróként történő megválasztását követően is részt vett a csoport munkájában.

A csoport munkáját a KÜSZ 45. §-a alapján a szervezési és leírási feladatok ellátásával Nagyné dr. Tóth Hajnalka tanácsjegyző segítette.

Személyi összetétele folytán a csoport széleskörű szakmai tapasztalatokon nyugvó elemző munka alapján alakíthatta ki véleményét és tette meg javaslatát.

I. Előzmények:

Az elemzés tárgykörének – a Kúria Elnöke által történt – általános jellegű meghatározásából következik az, hogy az elemző munkának ki kell terjednie a Kúria ítélezésének valamennyi területére és át kell fognia a Kúria mindhárom kollégiumának, valamennyi szakágának határozatszerkesztési tevékenységét.

A bíróságok eljárását alapjaiban rendező két törvény – a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) és a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) - eltérései, az általuk szabályozott életviszonyok merően eltérő természetéből következő, egymástól lényegileg különböző eljárási rend szükségessé tették az elemző munka két

fázisban történő végrehajtását. A büntető jogalkalmazás területén hozott bírósági határozatok szerkezeti, tartalmi elemeinek más szakágaktól eltérő törvényi meghatározottsága, ennek következtében a sok-sok évtizedre visszatekintően hagyományozódott egymástól különböző határozatszerkesztési technikák azt eredményezték, hogy a határozatszerkesztés területén az elemző munka egy joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége révén nem végezhető el.

A két jogterületen végzett elemző munka szintézise lehet a szerkesztési elvek, a stílus, a képi megjelenítés tekintetében az eddiginél egységesebb határozatszerkesztési követelményrendszer kidolgozása.

Az elemző munka 2013. évben megkezdődött. Egy hasonló összetételű joggyakorlat-elemző csoport a Pp. hatálya alá tartozó eljárásokban a Kúria határozatainak vizsgálatát elvégezte. Összefoglaló véleménye (2013. El.II.JGY.1.I-2. szám) mellékleteként közreadott egy „Stíluskönyv” elnevezésű dokumentumot, amelyet a Kúria teljes ülése 2014. évben ajánlási jelleggel elfogadott.

Ehhez a munkához szervesen kapcsolódik a büntetőügyekben hozott határozatok tekintetében elvégzett joggyakorlat-elemzés, amelynek eredményeként a vizsgált tárgykör vonatkozásában a „Stíluskönyv” kiegészítése szükséges.

A korábbi elemzéssel való szerves kapcsolat mellőzhetővé tette az elemző munka során az ún. nemzetközi kitekintést, minthogy az előző elemzés ezt a munkát elvégezte. A beszerzett külföldi információk a határozatok szerkesztési módját csak általánosságban – azaz nem az egyes ítélezési területek szerinti bontásban – tartalmazták. Olyan információk pedig nem jutottak az elemzőcsoport tudomására, amelyek szerint a büntetőhatározatok szerkesztésével kapcsolatban az egyes országokban az ismertett gyakorlat a közöltektől eltérést mutat.¹ Mindezek miatt a 2013.El.II.JGy.1.1-2. számú összefoglaló vélemény „Nemzetközi kitekintés” c. fejezetében írtakat a csoport az összefoglaló véleménye részének tekinti.

A korábbi elemzéstől eltérést jelent a csoport munkájának terjedelme. A 2013-ban kezdődött korábbi elemzés – azzal a várakozással, hogy a megállapításai idővel „leszivárognak” az alsó-bírói szintekre – kizárólag a Kúria (ügydöntő) határozatait érintette.

A csoport ennél szélesebb körű értékelésre vállalkozott: vizsgálata kiterjedt azokra az alsóbb szintű határozatokra is, amelyeket a Kúria az elemzésre kiválasztott határozataival felülbírált. A csoport ezzel átfogó képet alkothatott a büntetőügyek határozatszerkesztési gyakorlatáról, feltárhatta az alsóbb bírósági szintű határozatok szerkesztési, és a döntés érdemét nem érintő tartalmi hibáit, ezzel elősegítve az első fokozatú eljáró bíróságok tárgykör szerinti gyakorlatának egységesítését.

A csoport az elemző munkájában tekintettel volt azokra a jogirodalmi munkákra, amelyek a büntetőhatározatok szerkesztésével, azok tartalmi-formai követelményeivel

(is) foglalkoztak.² Ezek közül egyes munkák a határozatok szerkesztéséhez az elsőfokú bíróságok részére hasznos segédletül szolgálhatnak.

II. Az elemzés célja

Az igazságszolgáltatással szemben támasztott hazai közvéleményben és nemzetközi szinten³ is elvárás a jogviták egységes jogalkalmazói gyakorlaton alapuló, ésszerű határidő alatt történő törvényes elbírálása. E követelménynek való megfelelés szintje, minősége szorosan összefügg az igazságszolgáltatásban vetett közbizalom erősödésével.

A bírósági határozatokon nem kérhetők számon a szépirodalmi művekre jellemző követelmények, az azonban vitathatatlan, hogy a határozatszerkesztés „intellektuális jellegű alkotótevékenység”⁴, amely feltételezi a zárt logikai gondolkodást, a „mű” zárt logikai egységét.

A büntetőügyekben a Kúria (esetenként más bíróságok) határozatait az eljárásban részt vevők körén kívül az alsóbb szintű bíróságok részéről és a szűkebb-szélesebb szakmai közvélemény (ügyészségek, ügyvédi kar, jogi egyetemek stb.) részéről is megkülönböztetett figyelem kíséri, hiszen közvetlenül vagy közvetett módon azok hatással vannak a joggyakorlat alakulására. E határozatokat gyakran a jogtudományok művelői is értékelés alá vonják.⁵ Emellett sajátosságaik folytán egyes kiemelkedő jelentőségű ügyek az általános közérdeklődés középpontjába kerülnek, azokról a közvélemény megnyilatkozik.

Mindezek miatt kiemelkedő jelentőségű a határozatok meggyőző ereje, amelyet a döntés érdemi helyessége esetén is gyengíthet a nyelvileg hibásan megformált, bonyolult mondatokkal tarkított szövegezésű és/vagy szerkezetileg nehezen áttekinthető, indokolatlan mértékben részletező, kellőképpen nem magyarázott jogtételektől hemzsegő határozat.

Ezekből a megfontolásokból kiindulva - a Kúriának a joggyakorlat egységesítéséért viselt felelősségét is szem előtt tartva – az elemzés célja olyan formai-tartalmi javaslatok kidolgozása, amelyekkel biztosítható a büntetőeljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó érdemi határozatok

- egységes szerkesztési elveket követő,
- a szakszerűség követelményének megtartása mellett is közérthető,
- jól áttekinthetően tagolt,
- nyelvhelyességi hibáktól mentes

megfogalmazása gördülékeny, magyaros stílusban.

Az elemző csoport céljának tekintette továbbá annak megvizsgálását is, hogy milyen formai kellékekkel, milyen szerkezeti követelmények megtartásával biztosítható a határozatok egységes informatikai adatbázis szerinti feldolgozása, illetve milyen segítséget nyújthat az informatika felhasználása a határozatok egységes szerkesztéséhez.

III. Az elemzés módszere és végrehajtásának módja

A joggyakorlat-elemzés lényegét tekintve döntéselemzés, azaz egy meghatározott jogkérdés vagy a jogkérdések egy jól körülhatárolt összefüggő csoportja mikénti megoldásának vagy megoldásainak a feltárása, az egységes jogértelmezés (a jogegység) megteremtése érdekében. A határozatszerkesztés körében a joggyakorlat-elemzés sajátossága az, hogy döntéselemzésről nem lehet szó, nem vizsgálható a döntés érdemi helyessége. Ezt a sajátosságot figyelembe véve a határozatokat kizárólag formai, szerkezeti, az érdemet nem érintő tartalmi szempontból kellett elemezni, értékelni. Ennek következtében elvben előfordulhatott, hogy érdemben nem helytálló döntés az elemző munkában kritika nélkül maradt.

A joggyakorlat-elemző csoport meghatározta az elemző munka vizsgálatának szempontjait.

A nyelvészeti kérdésekre (nyelvhelyesség, stílus, közérthetőség) valamennyi bírósági szint határozataira egy fejezeten belül tért ki. Ezt követően azonban külön-külön vonta a csoport vizsgálata körébe a kúriai, illetőleg a Kúria határozataival felülvizsgált határozatokat mind a szerkezeti tagoltság, mind a törvény szerkesztési követelményeinek megfelelés, mind az indokolási rész okfejtéseinek szakszerűsége szempontjából.

A kidolgozott szempontok figyelembevételével az elemző munka lefolytatására három alcsoport alakult.

A Kúria bíráiból álló alcsoport értékelte a Kúria határozatait.

Az alsóbb bírósági határozatok értékelő elemzését kúriai bíró vezetésével nem kúriai bírák végezték.

Külön alcsoport foglalkozott az informatikai kérdésekkel, az ún. anonim adatbázis alapján.

A csoport munkájában részt vállaló ügyész, illetve ügyvéd a saját munkaterületén szerzett tapasztalatait felhasználva alkotta meg véleményét. Az ügyészi szervezet képviselőjének ehhez az ügyészség adatbázisban a határozatok rendelkezésre álltak.

A vizsgálathoz 2013-2014-ben a Kúrián befejezett ügyek közül véletlenszerű módszerekkel nagyszámú ügy került kiválasztásra, ügyelve azonban arra, hogy azok között az elemzésre alkalmas mennyiségben legyen harmadfokú, felülvizsgálati és egyéb ügýtípusba tartozó határozat.

Az egyes részelemzések során az alcsoport ebből a megalapozott megállapítást lehetővé tevő mennyiségű ügyet vizsgált meg.

IV. A határozatok szerkezetének, tartalmi elemeinek törvényi meghatározottsága

A Kúria büntetőügyben folytatott eljárásainak sajátossága az (is), hogy nemcsak az alsóbb bíróságok jogerős határozatait bírálja felül rendkívüli jogorvoslati eljárásban, hanem a törvényben meghatározott esetekben harmadfokú bíróságként jár el, s határozatával teremt meg a jogerőt. Emellett kizárólag a büntetőeljárásokban intézményesített rendkívüli jogorvoslati forma a legfőbb ügyésznek a törvényesség

érdekében benyújtott jogorvoslati indítványára folyó eljárás (továbbiakban: törvényességi jogorvoslat).

Ezek a sajátosságok a büntetőügyben hozott határozatok tartalmi elemeinek széttagolt, viszonylag bonyolult szabályozását eredményezték.

A Be. 258. §-a a bírósági eljárások általános szabályai című XI. Fejezetben helyezi el az ítélet és az ügydöntő végzés egyes szerkezeti részeit (úgy mint: bevezető rész, rendelkező rész, indokolás) és szabja meg az egyes részek mellőzhetetlen tartalmát.⁶

A Be. 370-379. §-ai szabályozzák a másodfokú bíróság határozatának tartalmi követelményeit. A Be. 397-399. §-ai rögzítik a harmadfokú eljárásban hozott határozatok tartalmi követelményeit. A Be. 426-428. §-ában, valamint a 429. § (1) bekezdésében írt szabályok tartalmazzák a felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok tartalmi követelményeit. A Be. 437. §-a szabályozza a törvényességi jogorvoslat alapján hozott határozat tartalmát.

Az ítélet és az ügydöntő végzés bevezető részének törvényben meghatározott tartalmi elemeit mind az elsőfokú, mind a rendes és rendkívüli eljárásban hozott határozatnak egyaránt tartalmazniuk kell.

A büntetőhatározatok rendelkező és indokolási részének törvényben meghatározott tartalmi elemei – a szabályoknak a bírósági eljárás általános szabályai [Be. XI. Fejezet] közötti elhelyezése ellenére – a maguk teljességében csak az elsőfokú határozatokban jelennek meg. Ezeket a szabályokat egészíti ki a Be. 331. § (3) bekezdése a felmentő ítélet tartalmi elemeire vonatkozólag.

A rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásokban hozott határozatok – így a Kúria határozatainak – rendelkező részére és indokolására eltérő a tartalmi elemek szabályozása. Az általános szabályok között felsorolt elemek nem minden határozat-típusban, csak a megváltoztató típusú határozatokban, a megváltoztatással érintett körben – közvetetten - jelennek meg. A megváltoztató rendelkezés ugyanis szükségképpen a Be. 258. § (2) bekezdésében felsorolt valamely tartalmi elemét érinti. Az indokolás tartalmi követelményei pedig a törvényben rendkívül szűkkörűen meghatározottak⁷.

Az előzőekben vázolt jogi szabályozás tág teret enged az ítélkezési gyakorlat által kimunkált határozatszerkesztési szokásoknak.

V. A határozatok elemzésének főbb megállapításai

A.

A határozatok nyelvi megformálása, stílusa, külalakja

A magyar nyelv szabályainak megtartása, a magyaros, korszerű, az élő nyelv fejlődéséhez alkalmazkodó stílus valamennyi bírósági határozat szerkesztésénél

elvárható követelmény. Ezért a nyelvhelyességi, az elvárható stiláris és alaki követelmények szempontjából a csoport vizsgálata során nem különböztetett a kúriai és az alsóbb szintű bírósági határozatok között.

A csoport ugyanakkor a kritikai megállapításai mellett tisztában van azzal, hogy ezen a téren az abszolút hibamentesség nem érhető el.

A részvizsgálatok megállapításai azt mutatják, hogy nyelvhelyességi és stiláris szempontból a Kúria és az ítélőtáblák határozatainak szerkesztése igényesebb, a nyelvi, stiláris hibák gyakorisága csekélyebb más bíróságok határozatihoz képest. Ez nyilvánvalóan összefügg az alsóbb bíróságok nagyobb leterheltségével. A nagyobb munkateherhez nagyobb írásba foglalási teher társul, ezért kevesebb idő, energia marad a nyelvi, stiláris hibák kiküszöbölésére.

Ezek, a Kúriára és az ítélőtáblákra vonatkozó kedvező megállapítások korántsem jelentik azt, hogy határozataik nyelvi megformálása kivétel nélkül hibamentes lenne. A hibák azonban többnyire nem értelemzavaróak.

A tipikus nyelvhelyességi hibák ugyanazok, amelyet a Stíluskönyv ismertet. Ezek teljes körű ismétlése helyett néhány jellemzőbb hibára mutatunk rá:

- az „első fokú” szó külön írása az elsőfokú bíróság szókapcsolat használata esetén;
- többszörös birtokos szerkezetek használata, főként a jogszabályhelyek hivatkozása során⁸;
- a határozott névelő elhagyása a terhelt, a vádlott szavak előtt (főként az alsóbb fokú határozatokban);
- az „által” helytelen, téves alanyra vonatkoztatott használata⁹;
- a „képez” ige magyartalan használata¹⁰
- következetlenül használt rövidítések egy határozaton belül is¹¹;
- szóismétlések egy mondatban vagy egymást követő mondatokban akkor is, ha ez szakmai szempontból nem igazolható, és szinonima használatával elkerülhető lenne;
- a „mint” szó előtt vessző alkalmazása, ha e szó használata nem összehasonlítás érdekében történik;
- pont használata az évszám után akkor, ha az évszámot követő hónap neve birtokos ragot kap.

A felsoroltaknál súlyosabb hibának tartjuk a többszörösen összetett, főként az alárendelt tagmondatokból álló mondatok gyakori használatát. Ez a közérthetőség szempontjából akkor is kifogásolható, ha a többszörösen összetett mondat nyelvtanilag hibátlan.¹² De a több alárendelt tagmondatból álló összetett mondat esetenként nyelvtanilag is hibás.¹³

Gyakran használnak a határozatok „pöffeszkedő” mondatszerkezeteket.¹⁴

Elsősorban az alsóbb fokú bíróságok határozataiban lehet találkozni a bűncselekmény magyartalan megnevezésével, ami a Btk. Különös Része szerinti bűncselekmény szóra

végződő címek kritikátlan átvételéből és a címhez kötelezően társuló büntetési vagy vétségi alakzat megjelölésből ered, (pl. bűnös „csődbűncselekmény büntetében”). Kétségtelen, a bűncselekményeket a Btk.-ban szereplő címek szerint kell megnevezni, mégis helyesebbnek tűnik ilyen esetben a cím magyaros használata: Pl. bűnös „csődbüntettben”. Indokolt lehet a Btk. szerinti címek szavainak a nyelv logikájához illeszkedő felcserélése is: pl. a Btk. címének megfelelő „járművezetés ittas állapotban büntette” helyett „ittas állapotban járművezetés büntette”.

Sok határozatban lehet találkozni idegen szavak használatával. Ez nem kifogásolható, ha az idegen szó használata a közérthetőséget nem rontja, mert az adott idegen szó használata a köznyelvben is gyakori.¹⁵ Nem kifogásolható az idegen szakkifejezések használata, ha azok értelme a határozatból kiderül. Ha az idegen szakszónak van magyar megfelelője, helyesebb azt használni, pl. „direkt szándék” helyett „egyenes szándék”. Figyelembe kell venni, hogy a határozat szakmai színvonalát nem feltétlenül emeli, ha a magyar szakkifejezés használata mellett zárójelben annak idegen nyelvi (latin) megfelelője is szerepel, pl. összetett bűncselekmény (delictum compositum).

A gyakran használt idegen szakkifejezéseket – helyesen – fonetikus írásmódban tartalmazzák a határozatok, pl. kvázi halmazat.

Kivételesen a határozatokban talákozunk olyan idegen szóhasználattal is, amely korántsem közérthető, a szó jelentéstartalma az általános műveltségű olvasó számára sem ismert¹⁶.

Gyakori hiba a határozatok indokolásában a jelen és múlt idő következtlen használata. Az érvek a következetes múlt idejű szóhasználat mellett szólnak. Nem helyeselhető az olyan jelen idejű megfogalmazás, miszerint „a Kúria megállapítja...”, vagy „a bíróság kiemeli...”.

A különböző hivatkozások megjelölése még ugyanazoknál a bíróságoknál, illetőleg ítélkező tanácsoknál sem egyöntetű.

A Kúria és a bíróságok többsége a gyakorlatban általánosan alkalmazott jogszabályt, a Btk.-t csak rövidítésként, a törvényhely pontos megjelölése nélkül tüntetik fel. Miután ez a rövidítés közsímert, a hatályos Btk. alkalmazása esetén a jogszabály pontos megjelölésének elmaradása nem kifogásolható.

Nem kizárólag formai, hanem érdemet is érintő az a hiba, ha a bíróság nem az eljárása idején hatályos Btk.-t alkalmazza vagy hivatkozza, hanem egy korábbi, és elmarad ennek a törvénynek a pontos megjelölése az első hivatkozáskor. Az is alappal kifogásolható, ha a Btk. egy meghatározott törvényhelyének felhívása mellett a határozatban a bíróság nem utal arra, hogy a felhívott jogszabályhely mely időállapotnak megfelelő szöveggel kerül alkalmazásra. Ez főként akkor kifogásolható, ha a törvény vagy az érintett § az idők során többször is módosult.

Az említett hibák a Kúria határozataiban rendszerint nem fordulnak elő. A Kúria a hatályos Btk. (ma: a 2012. évi C. törvény) alkalmazása esetén általában kizárólag a rövidítést használja a hivatkozásokkor. Abban az esetben viszont, amikor nem a hatályos, hanem egy korábbi Btk.-ra hivatkozik, nem marad el az első hivatkozásokor a törvény pontos megjelölése, a továbbiakban használt rövidítésre utalva (pl. régi Btk.). Ritkán előfordul a Kúria gyakorlatában az 1978. évi IV. törvényt megelőző Btk. alkalmazása is. Ebben az esetben a Kúria az alkalmazott jogszabályt kizárólag a pontos megjelöléssel hivatkozta meg¹⁷.

A határozatokban általában a Büntetőeljárásról szóló törvény alkalmazása esetén az első hivatkozásokor sem történik meg a törvény pontos megjelölése, a határozatban csak a Be. rövidítés szerepel. Jóllehet a Be. rövidítés bevett, a törvény pontos megjelölése is helyénvaló az első hivatkozásokor.

A nem mindennaposan alkalmazott jogszabályok hivatkozásai a határozatokban a jogszabály pontos megjelölésével történnek. Többszöri hivatkozásuk esetén az első alkalommal szerepel a pontos jogszabály-megjelölés, a későbbiekben történő rövidített alakzatra utalással. A rövidítés a CompLex Jogtárban használt rövidítések felhasználásával történik.

Az eseti határozatok és testületi döntések hivatkozása a büntetőügyekben hozott határozatokban rendkívül változatos képet mutat. Előfordul ugyanabban a határozatban ugyanannak a döntésnek a többféle módon történő hivatkozása¹⁸.

A határozatok külső megjelenése is számos eltérést mutat, mind a különböző bírósági szintek, mind pedig az azonos szintű bíróságok határozataiban.

- Eltérő a betűtípusok, betűméretek használata, azon belül is a dőlt vagy álló betűvel való használat. A Kúriánál következetes a betűhasználat.
- Eltérést mutat a margó beállítása.
- Eltérő módon történnek a kiemelések (eltérő betűdőléssel, aláhúzással, nagybetű alkalmazásával, illetőleg ezek kombinációjával).
- Bíróságoként eltérő a címer használata. A Kúria gyakorlata következetes ebben a tekintetben: a címer használatára az ügydöntő határozatban kerül sor¹⁹.

Ezek a külső megjelenést érintő eltérések részben abból erednek, hogy a határozati forma meghatározása a jogszabályban meghatározott kereteken belül az igazgatási vezető döntési jogkörébe tartozik.

A formai különbségeket jól jelzi az, hogy amíg a kúriai határozatok egy oldala általában 35 sort és soronként általában 45-50 karaktert, addig a járásbíróságok határozata általánosan oldalanként 46 sort és soronként 75-80 karaktert tartalmaz.

A törvényszékek katonai tanácsának gyakorlatában fordul elő olyan formai megoldás, hogy a bűnösség több bűncselekményben történő megállapítása esetén a rendelkező részben az egyes bűncselekmények megnevezése előtt feleslegesen arab számozást

használnak.

Az a gyakorlat viszont nem kifogásolható, sőt a nagy terjedelmű, sok bűncselekmény miatt folyó ügyekben kifejezetten kívánatos, ha a határozat rendelkező részében a minősítéshez kapcsolódva a bíróság utal arra is, hogy az adott minősítés mely tényállási részre, vagy mely tényállási pontra vonatkozik.

A történeti tényállás megállapítása során a határozatok egységesen és helyesen a vádban szereplő tagolást – a tényállásokat római vagy arab számozással, esetleg a számon belül a részcselekmények ABC sorrendű betűkkel elválasztva - követik.

B.

A kúriai határozatok elemzésének tapasztalatai

A részelemzések, de a csoport szakmai tapasztalataik alapján véleményt formáló nem bíró tagjai is a Kúria határozatait általában színvonalasan szerkesztettnek ítélték meg. Lényegileg egybehangzóan nyilatkoztak akként, hogy e határozatok a szerkezetüket tekintve kivétel nélkül megfelelnek a törvényben írt követelményeknek, általában jól áttekinthetőek és közérthetőek, s rendszerint ésszerű mértékben megindokoltak.

Egységet tükröznek a Kúria határozatai

- a bevezető rész,
- a rendelkező rész bevezetése és
- a szó szoros értelmében vett rendelkezések nyelvi megformálása, a használt fogalmak, szavak tekintetében.²⁰

A kúriai határozatok egységet mutató vonásai mellett a rendelkező részben, de különösképpen az indokolási részben eltérő szerkesztési szokások is kimutathatók.

A **rendelkező részt** illetően nem minden határozat tartalmazza a jogorvoslat kizártságára vonatkozó megfelelő tájékoztatást. Hiányzik ez a tájékoztatás az ún. közbülső határozatok esetén, továbbá egyes tanácsok gyakorlatában a harmadfokon, illetve a felülvizsgálat során hozott befejező határozatokban. A befejező határozatok közül a hatályon kívül helyező végzésben, vagy az ügydöntő határozatok közül abban az esetben marad el ez a tájékoztatás, amikor a Kúria az ügyész felmentésre vagy eljárás megszüntetésére irányuló indítványának helyt ad. Ennek az a magyarázata, hogy a hatályon kívül helyezés esetén tulajdonképpen az eljárás továbbfolyik és később születik alsó szinten olyan határozat, amely rendes vagy rendkívüli jogorvoslattal támadható lesz. Az ügyész felmentési, eljárás megszüntetési indítványának helyt adás esetén pedig az eljárás valamennyi résztvevője részéről hiányzik a további jogorvoslat kezdeményezéséhez fűződő érdek, következésképpen a jogorvoslat kizártságára vonatkozó tájékoztatás hiánya közömbös.²¹

Eltéréseket mutatnak a felülvizsgálati ügyekben hozott határozatok **indokolási részének** szerkezeti elemei aszerint, hogy az indokolás ismerteti-e és a határozat mely részében az

irányadó történeti tényállást.

A harmadfokú eljárásokban a több évtizedre visszanyúló szerkesztési hagyományokat²² követő egységes gyakorlat az, hogy a Kúria határozatában nem szerepel a történeti tényállás. Ennek az az indoka, hogy az első- és másod (illetőleg harmad)fokú eljárás egységes egész, az abban hozott határozatokhoz együttesen kapcsolódik a jogerőhatás. Ezért már a másodfokú határozat sem ismerteti az alapul vett történeti tényállást, azt szükség esetén csak kiegészíti vagy helyesbíti. Ehhez képest a harmadfokú határozatok a releváns történeti tényeket, a cselekmények, események kronológiai összefüggését megjelenítő tények köréből kiemelve csak a Kúria jogi álláspontjának ismertetése körében rögzítik mint a bűnösséggel, a cselekmény minősítésével összefüggő jogi következtetés ténybeli alapját.

A felülvizsgálati ügyekben a Kúria gyakorlata ennél változatosabb képet mutat.

Korábban általános volt az első- másodfokú határozat rendelkező részének ismertetését követlenül követően az irányadó tényállás ismertetése, a felülbírálat által érinthető büncselekményre és terhelte nézve. Előfordult terjengős, az elsőfokú ítélet tényállását lényegileg lemásoló tényismertetés. Ez vetette fel annak igényét, hogy rövid, tömör, de a releváns tényeket a cselekmények történeti folyamatában bemutató tényállás-ismertetés történjék. A Kúria jogi álláspontjának kifejtése körében általában nem mellőzhető azoknak a tényeknek a történeti események folyamatából kiragadott megjelenítése, amelyek a jogi következtetése alapszik. Ezért, az ismétlődést elkerülendő, egyes tanácsok határozatszerkesztési gyakorlata – a harmadfokú határozatok indokolásához hasonlóan – mellőzi az irányadó történeti tények kronologikus, cselekmény-folyamatszerű leírását, és csak a jogi álláspontja körében jelöli meg azokat az ebből kiragadott történeti tényeket, amelyek a bűnösségre és/vagy minősítésre vonatkozó jogi álláspontját alapítja.

Arra is talált az elemzés példákat, hogy a határozat a Kúria jogi álláspontjának leírását közvetlenül megelőzően (tehát nem közvetlenül a felülbírált határozat rendelkező részének ismertetése után) rögzítette, mégpedig kronológiájában az irányadó tényállást, ezzel elkerülve a felesleges ismétlődést.

Ez a megoldás, bár a jogászai közönség számára elfogadható, a határozat közérthetőségét általában kedvezőtlenül érinti. Emellett a Kúria határozatában kifejtett jogi álláspontra hivatkozást is elősegíti, ha az újabb ügy ténybeli alapja legalább a lényeges elemek tekintetében összevethető a hivatkozott ügyben megállapított tényekkel.

Kivételképpen előfordult, hogy a tények releváns körének a megjelölése az indokolásból elmaradt, ennek következtében a határozatban leírtak alapján a döntés érdemi helyessége még a szakember számára sem volt ellenőrizhető.

Általában nem tartalmaznak ún. tényállási részt – megítélésünk szerint helyesen – azok a kúriai határozatok, amelyek a felülbírált határozatot vagy határozatokat feltétlen

eljárási szabálysértés miatt hatályon kívül helyezik. Ilyen esetben a tényállás ismertetése felesleges, ehelyett azoknak az eljárási cselekményeknek, eljárási hibáknak a leírása történik meg, amelyek a feltétlen eljárási szabálysértés megállapítását megalapozzák.

A Kúria határozatainak indokolásában a másodfellebbezés vagy a felülvizsgálati indítvány (a továbbiakban: indítvány), valamint az arra tett észrevételek ismertetése tartalmilag pontos. Ritkán tapasztalható túlzottan részletező, másolásszerű ismertetés. Az ismertetés tartalmazza a Kúria döntésére vonatkozó – szoros értelemben vett – indítványt.

Az indítványokban gyakran nem történik meg azoknak a jogszabályhelyeknek a megjelölése, amelyek az indítványozói jogosultság alapszik, és azoknak a jogszabályhelyeknek a felsorolása sem, amelyek megsértésére az indítványozó hivatkozik. (Ez többnyire akkor fordul elő, ha az indítványt közvetlenül a terhelt, védői közreműködés nélkül nyújtja be.) A Kúria a határozatában ezekben az esetekben is – az indítványt tartalma szerint értelmezve – a törvényhely megjelölésével rögzíti, hogy a felülvizsgálat milyen okra alapított, illetőleg a harmadfokú eljárás megengedhetőségének mi az alapja.

Az is megállapítható volt, hogy az indítványban felhozott érvekre – az azokkal való egyetértésre vagy cáfolatukra – általában a jogi álláspont kifejtése körében hiánytalanul hivatkozik a Kúria. Abban az esetben, ha az indítvány érvei alapján érdemi felülbírálatnak nincs helye, az indokolás röviden erre utal.

A Kúria határozatai minden esetben kitérnek a felülbírálat jogalapjára és a törvényben meghatározott terjedelmére. A harmadfokon hozott határozataikban kivétel nélkül foglalkoznak az eljárási szabályok megtartottságával, a felülbírált határozat megalapozottságával, s a szükséges esetekben végrehajtják a tényállás törvényben megengedett terjedelmű helyesbítését, kiegészítését. Amennyiben a kúriai eljárásban figyelembe vehető eljárási szabálysértést az eljárás tanács nem észlelt, illetőleg a felülbírált határozatot megalapozottnak tartja, a határozata erre általában röviden utal. Itt érinti az indokolás az ehhez kapcsolódó indítványozói érvekkel kapcsolatos kúriai álláspontot, az érvek cáfolatát.

A felülbírálat terjedelmére vonatkozó határozati részt követi – az indítvány megalapozottságára vagy alaptalanságára történő kijelentéssel – a Kúria álláspontjának részletes kifejtése. Ez általában a szükséges terjedelemben az irányadó jogszabállyal és joggyakorlatra hivatkozással alátámasztottan ésszerű és logikus érvek alapján történik.

Kivételesen előfordult, hogy az indokolás olyan jogkérdéseket is érintett, amelyeknek a támadott határozatban történt megoldása nem volt vitatott és a Kúriának a vitatott jogkérdésben kifejtett álláspontjához nem, vagy csak távolról kapcsolódott.

Több ügyben tapasztalható volt, hogy a joggyakorlatra, illetőleg Kúria gyakorlatára hivatkozás a gyakorlatot megjelenítő eseti döntés(ek) megjelölése nélkül történt. Ez

általában akkor fordult elő, amikor a joggyakorlat és a Kúria jogi megoldása is a törvény nyelvtani értelmét követi, ezért attól a joggyakorlat más értelmezési elveket alkalmazva nem kívánt eltérni. Az ilyen esetben viszont az a helyes, hogy a törvény egyértelműsége folytán szükségtelen a joggyakorlatra hivatkozás.

A jogi álláspont kifejtése körében nem marad el az irányadó jogegységi határozatra, elvi határozatra vagy elvi döntésre a vitatott jogkérdés szempontjából történő hivatkozás és ismertetés.

Az elemzés olyan esettel nem találkozott, amikor a Kúria a BH-ban közölt – általában régebbi keltű – eseti döntésben kifejtett jogi állásponttal nem értett egyet. Az ellenkező jogi álláspont kifejtésére tehát nem került sor a vizsgált egyik ügyben sem.

A Kúria határozataiban megjelenik a jogszabály helyes értelmét feltáró elvi tartalom. Ennek kiemelésére valamilyen eszközzel (pl. kivastagítás) általában nem kerül sor. Ritkán előfordul, hogy az elvi tartalom leírása egy bevezető mondatrészsel kezdődik (pl. „a Kúria elvi éllel szögezi le...”).

A Kúria jogi álláspontjának kifejtése körében a megváltoztató határozatok esetén megtörténik a büntetés vagy az intézkedés változtatása indokainak a szükséges részletességű kifejtése is.

A határozatok indokolása „záró részében” foglalkozik a Kúria a járulékos kérdésekkel (a bűnügyi költséggel, szükség esetén a polgári jogi igényvel, az elkobzásra, vagyonekobzásra vonatkozó érvekkel). Itt tér ki a Kúria arra is, ha a kifogásolt jogszabálysértés a rendkívüli jogorvoslati eljárásban nem, de különleges eljárás lefolytatásával orvosolható.

VI. Az összefoglaló vélemény mellékletei

1. számú melléklet: A büntetőügyekben hozott Kúriai határozatok szerkezeti vázlata (A Stíluskönyv kiegészítése)
2. számú melléklet: Mintahatározatok
3. számú melléklet: „A magyar jogszabályok rövidítései” (A Stíluskönyv melléklet kiegészített változata)
4. számú melléklet: Informatikai szempontok és javaslatok
5. számú melléklet: Vizsgálati megállapítások az alsóbb fokú bíróságok határozatai körében
6. számú melléklet: Útmutató az elsőfokú bíróság határozatainak szerkesztéséhez

VII. Javaslatok:

A joggyakorlat-elemző csoport javasolja, hogy a Kúria Büntető Kollégiuma az összefoglaló jelentést és az ahhoz csatolt „A büntetőügyekben hozott határozatok szerkezeti vázlata (A Stíluskönyv kiegészítése) című dokumentumot vitassa meg, foglaljon állást ez utóbbi dokumentumban rögzített alternatív megoldásokkal kapcsolatban, s ennek alapján – egyetértése esetén – kezdeményezze a Kúria elnökénél

1. a Büntető Kollégium tanácsai által hozott határozatok alaki-formai követelményeinek utasításban történő meghatározását a 13.El.II.JGY.1.I-2. számú összefoglaló vélemény mellékletét alkotó „Stíluskönyv” kiegészített függelékében foglaltak figyelembe vételével;
2. az összefoglaló vélemény mellékletét alkotó „A büntetőügyekben hozott határozatok szerkezeti vázlata” című dokumentum ajánlás jelleggel történő közzétételének elrendelését;
3. az ajánlott szerkesztési mód alkalmazási tapasztalatait figyelembe véve – esetleg a szükséges módosításokkal – a későbbiekben rendelje el a 2. pontban írt dokumentum kötelező alkalmazását;
4. a Kúriai határozatokban előforduló elírások, leírási hibák kiküszöbölése érdekében utasítással szabályozza az összeolvasás kötelező alkalmazását.

A joggyakorlat-elemző csoport javasolja a szükséges intézkedéseket az olyan informatikai támogató eszközök (pl. intelligens dokumentumszerkesztő program) létrehozására, amely megteremtik annak lehetőségét, hogy

- a BIIR rendszerből az előkészítés folyamatában oda bevitt, és a szükséges terjedelemben bővítendő adatok a határozatszerkesztés során kiválaszthatók és áttemelhetők legyenek, továbbá
- rendelkezésre álljanak olyan, a határozatszerkesztés során állandóan használt szövegrészek, amelyek megkönnyítik a határozatszerkesztést.

A joggyakorlat-elemző csoport – elfogadása esetén – javasolja az összefoglaló véleményének és azok mellékelteinek hasznosítását a most folyó büntetőeljárás-jogi kodifikáció során, s ezeknek az anyagoknak a kodifikációs tanácsadó testület rendelkezésére bocsátását.

A joggyakorlat-elemző csoport azzal a meggyőződéssel készítette el véleményét, s adta közre azok mellékleit, hogy azok az alsóbb bíróságok gyakorlatában is hasznosulhatnak. Javasolja azok hasznosítását a bíróképzés és az igazságügyi alkalmazottak képzése során.

Budapest, 2015. év június hó 01. napján

Dr. Belegi József
a joggyakorlat-elemző csoport vezetője

- 1 Ezért a külföldi határozatszerkesztési gyakorlatnak a magyar hagyományoktól eltéréseire, a külföldi gyakorlathoz igazodás, vagy a magyar gyakorlat folytatásának szükségességére a Stíluskönyvet kiegészítő útmutató keretei között térünk ki.
- 2 Gellért György – Horgasi György – Jeszenszky Ferenc – Olti Vilmos – Mátéffy József: Bírósági határozatok szerkesztése (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1955.)
Király Tibor: Büntető ítélet a jog határán (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974.)
Nagy Lajos: Ítélet a büntetőperben (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974.)
Arányi Miklós: A büntető határozatok szerkesztésének elvi kérdései és gyakorlati módszerei (IM kiadvány, Budapest, 1974.)
Kovács István: Határozatszerkesztés a büntetőeljárásban [Elvi és módszertani kérdések] (OIT kiadvány, Budapest, 2006.)
Fázi László – Stál József: Észrevételek a büntetőítéletek szerkesztésének kultúrája körében (Az új Btk., interneten terjesztett kiadvány)
Ficsór Gabriella: Határozatszerkesztés (a Debreceni Ítéltábla honlapján internetes kiadvány)
- 3 „A bírósági iratokat és a bírósági határozatokat érthető, egyszerű és világos nyelvezettel kell megfogalmazni.” (Bírák Magna Chartája. Strasbourg, 2010. Alapelvek 16. pont)
„Az igazságszolgáltatásnak meg kell tenniük a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy erősödjön a bíróságokba vetett közbizalom.(...)Az ítéletek és más bírósági határozatok világos és érthető nyelvezettel történő megfogalmazása mind elengedhetetlen e cél elérése érdekében.” (ENCJ 2011. „Vilniusi Nyilatkozat” 7. pont)
- 4 Kovács István i.m. 5. oldal
- 5 Pl. JeMa
- 6 258. § (1) Az ítélet és az ügydöntő végzés bevezető részében kell feltüntetni
 - a) a 257. § (2) bekezdése szerinti kijelentést,
 - b) a bíróság megnevezését, a bírósági ügyszámot, valamint a bírósági eljárás helyét,
 - c) a tárgyalás - ha az ügyben több tárgyalást tartottak, valamennyi - napjának megjelölését, a határozathozatal helyét és idejét,
 - d) a bírósági eljárás formáját,
 - e) azt, hogy az eljárás nyilvános volt-e.(2) Az ítélet és az ügydöntő végzés rendelkező része tartalmazza
 - a) a vádlott előzetes fogvatartására vonatkozó adatokat,

- b) a vádlott nevét és személyi adatait,
- c) a vádlott bűnösnek kimondását, illetve a vád alóli felmentését, vagy azt, hogy a bíróság az eljárást megszünteti,
- d) a bűncselekmény Btk., illetve az 1978. évi IV. törvény szerinti megnevezését az alkalmazott törvényhely - ideértve a bűncselekmény minősített esetének megállapításakor a bűncselekmény alapesetét meghatározó törvényhelyet is - feltüntetésével, a bűncselekmény büntetti vagy vétségi megjelölését, ha a bűncselekmény többrendbeli vagy folytatólagos, ennek megjelölését, ha a bűncselekménynek szándékos és gondatlan alakzata is van, gondatlan alakzat esetén ennek megjelölését, továbbá az elkövetői és elkövetési alakzat megjelölését,
- e) a kiszabott büntetést, illetve az alkalmazott intézkedést, valamint az egyéb jogkövetkezményeket, így különösen a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges legkorábbi időpontját [Btk. 38. § (1) bekezdés],
- f) az egyéb rendelkezéseket, így különösen a próbaidő meghosszabbodását [Btk. 86. § (2) bekezdés],
- g) a bűnügyi költség viseléséről szóló rendelkezést.

(3) Az ítélet és az ügydöntő végzés indokolása összefüggően tartalmazza

- a) a vádra történő utalást, a vádirat szerinti jogi minősítést, szükség esetén a vádirati tényállás lényegének ismertetését,
- b) a vádlott személyi körülményeire vonatkozóan megállapított tényeket, a vádlott korábbi büntetéseire vonatkozó adatokat,
- c) a bíróság által megállapított tényállást,
- d) a bizonyítékok számbavételét és értékelését,
- e) a bíróság által megállapított tényállás szerinti cselekmény jogi minősítését, büntetés kiszabása, intézkedés alkalmazása, illetőleg ezek mellőzése esetén e döntés indokolását, az alkalmazott jogszabályok megjelölésével,
- f) a határozat egyéb rendelkezéseinek és az indítványok elutasításának indokolását, az alkalmazott jogszabályok megjelölésével.

(4) Az őrizetbe vételről, az előzetes letartóztatásról, az ideiglenes kényszergyógykezelésről, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, valamint a távollattartásról rendelkező határozat tartalmára az (1) bekezdés b)-d) pontjában, továbbá a (2) bekezdés a) és b) pontjában foglaltak irányadók.

7 A másodfokú és - a Be. 419. § (1) bekezdésben, valamint, a 430. §-ában írt visszautaló

rendeletek folytán - a harmadfokú és a felülvizsgálati határozatok indokolásra vonatkozóan mindössze az a törvényi követelmény, hogy tartalmazza: ki, miért fellebbezett illetve nyújtott be felülvizsgálati indítványt és fejtse ki a a felülbíró bíróság döntésének indokait.

- 8 Előfordul a birtokos szerkezetek eltérő használata egy mondaton belül is: Pl. „...§-ának (...) bekezdésében” és „...§ (...) bekezdése”-ként.
- 9 Pl. „a jogerős határozat által rögzített tényállás” (figyelmen kívül marad, hogy a tényállás „rögzítésének” alanya nem a határozat, hanem a bíróság.
- 10 Pl. „halmazatot képez” a halmazatot alkot vagy halmazatban áll helyett.
- 11 pl. km/h és km/óra rövidítés vegyes használata
- 12 A Kúria egyik határozatának indokolása a következő mondattal kezdődik: „Az F. Ítélet tábla a-én tartott tanácsülésen meghozott számú végzésével a jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetett kábítószerrel visszaélés büntette és más bűncselekmények miatt M. Z. J. és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben az F. Bíróság ... számú ítélete, az F. Ítélet tábla ... számú ítélete és a Legfelsőbb Bíróság számú ítélete ellen társtettesként elkövetett kábítószerrel visszaélés büntette [1978. évi IV. törvény 282/A. § (1) bekezdés 4. fordulat és (3) bekezdés] miatt elítélt Sz. T. Z. XVI. rendű terhelt által előterjesztett perújítási indítványt elutasította.” A mondat nyelvtanilag hibátlan, mégis nehezen követhető.
- 13 Az egyik határozatban az alárendelt mellékmondatot külön mondatba foglalták: „A bűnösségi körülményekre figyelemmel, különös tekintettel a vádlott büntetlen előéletére és egészségi állapotára (szív- és érrendszeri betegségére), a Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlottal szemben a büntetés célja a szabadságvesztés végrehajtása nélkül is elérhető. Ezért a büntetés végrehajtását 4 évi próbaidőre felfüggesztette.”
- 14 Pl. „A Kúria indokoltnak tartja az alábbi összefüggésekre történő kitérést.” ,vagy „A Kúria szükségesnek tartja rámutatni, hogy”. Ezek különösen akkor kifogásolhatók, ha az amire a határozatban a Kúria rámutat, vagy amilyen összefüggésre kitér, a mondanivaló szempontjából jelentéktelen.
- 15 Előfordulhat, hogy az idegen eredetű szó használata helyett éppen a köznyelvben használatos magyar szóhasználat kifogásolható: pl. „prostituáltak” helyett „a lányok”.
- 16 Az egyik határozat indokolásában ugyan jogirodalmi műre utalással – de idézőjelek nélkül – a következő mondat szerepel: „A vád ellen ható és a védelmet támogató bizonyítékok megerősítik egymást, szinergiájuk egyértelmű.” (Debreceni Ítélet tábla

Bf.II.112/2014.)

17 Az 1878. évi V. tc.-re hivatkozás helyett a határozatokban általában a „Csemegi Kódex” megjelölés szerepel.

18 A kollégiumi vélemények hivatkozása esetén pl. a következő formákkal találkozunk: „szám/év BKv vélemény” vagy „szám/év BK vélemény”, „szám/év BK számú vélemény”.

A jogegységi határozatra hivatkozás esetén előfordul, hogy a BJE toldatot követően a „jogegységi határozat” szó is szerepel és a hivatkozást megelőzi a Legfelsőbb Bíróság vagy a Kúria megnevezés birtokos raggal ellátva.

Az elvi határozatok hivatkozása korábban HGy-vel (Határozatok Gyűjteménye kiadványra utalással) történt, ezt azonban az utóbbi időben felváltotta a CompLex Jogtárban is használt EBH rövidítés.

19 Az is előfordult, hogy az elsőfokú bíróság ítélete címerhasználattal készült, a másodfokú határozat viszont nem.

20 A határozatok bevezető részének egységes szövegezése a következő: „A Kúria Budapesten, napján tartott nyilvános/zárt ülésen/tanácsülésen meghozta a következő ítéletet/végzést:”

A határozatok rendelkező részének bevezetése tartalmazza azt, hogy mi az ügy tárgya, az eljárás ki ellen indult vagy ki ellen folyik, azt, hogy kinek a rendes vagy rendkívüli jogorvoslati indítványa alapján folyik az eljárás és végül, hogy mely bíróság milyen számú határozatának a felülbírálatára kerül sor. (Amennyiben az eljárás több terhelttel szemben folyik, a terhelt megjelölés az I. rendű terhelt név szerinti feltüntetésével és név nélkül a társra vagy társakra utalással történik.) Ezt követi a tulajdonképpeni rendelkezés, tehát a helybenhagyás, hatályában fenntartás stb.

A megváltoztató határozatokban a bűncselekményi megnevezés a Btk. címei (alcímei) szerint és a minősítést meghatározó törvényhelyek zárójelbe tett feltüntetésével történik.

A büntetés/intézkedés körében a rendelkezések a törvény szövegét követik. A büntetés mértékének változtatása a „súlyosítja” vagy „enyhíti” szavak használatával, a próbaidő tartamának változtatása „felemeli” vagy „leszállítja” szavak alkalmazásával történik. A büntetéshez társuló rendelkezések (pl. átváltoztatás) a vonatkozó törvényhely szövegezését követik.

Egységes szövegezésű a határozatokban az előzetes letartóztatás, házi őrizet beszámítására, a bűnügyi költség viselésére, a polgári jogi igényre, a pénzbüntetés vagy

bűnügyi költség visszatérítésére vonatkozó rendelkezés, valamint a jogorvoslat kizártságára vonatkozó tájékoztatás.

- 21 Megjegyzendő: a felülvizsgálati ügyekben a jogorvoslat kizártságára vonatkozó tájékoztatás egyszersmind magában foglalja azt a tájékoztatást is, hogy az ügyben a felülbírált határozat ellen az eljárás más résztvevője milyen feltétel mellett nyújthat be újabb felülvizsgálati indítványt.
- 22 A történeti tényállás indokolásbeli ismertetése már a Legfelsőbb Bíróság 1973. évi I. törvényen alapuló másodfokú gyakorlatában sem történt meg.